

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ (50-ТІ РОКИ ХХ СТ.)

Сучасне культурно-музичне виховання базується на здобутках попередніх поколінь. І хоча ці досягнення не завжди були всеохоплюючими, бо адресувалися лише аристократичним колам або обмежувалися системою спрощених способів навчання простого люду, все ж несли в собі зерна загальних ідей просвіти та конкретні методичні поради [2].

У прийнятому новому доповненні до “Керівництва для вихователя дитячого садка” (наказ Міністерства освіти № 436 від 30.04.1946) була чітко визначена мета виховання у дошкільному закладі – всебічний розвиток дитини. Наголошуючи на тому, що вся робота у дитячому садку проходить під керівництвом вихователя, Народний комісаріат освіти УРСР, Інститути удосконалення кваліфікації учителів розробляли інструктивно-методичні вказівки, пам’ятки та рекомендації для педагогічних, у тому числі і музичних працівників, щодо виконання програмного матеріалу з музичного виховання [3, арк. 117]. Це допомогло вже у перші повоєнні роки значно підняти якість практичної та виховної роботи по декількох розділах “Керівництва...”, і з розділу “Музичне виховання” зокрема [3, арк. 122].

У своїх звітах педагоги зазначали, що діти знають і люблять революційні свята, завжди активні у підготовці до них. Хоч малі і не розуміли суті революційного свята, проте кожен вихователь, обходячи зайву політизацію, знайомив дітей з його характерними особливостями, пов’язував походження із сучасним життям дітей [4, арк. 17-19]. Так, наприклад, вихователі та музичні працівники отримали орієнтовні програми та методичні вказівки проведення ранків у дитячих садках, присвячених таким революційним святам і знаменним подіям у країні як “10-річчя возз’єднання українського народу” (1949-1950), “День 70-річчя т. Сталіна” [5, арк. 50].

Урочистим святом вважався і день приходу дітей до школи та в старші групи дитячого садка. Методичні кабінети дошкільного виховання

орієнтували педагогів на проведення таких святкових ранків 29, 30 або 31 серпня, пов'язуючи цю подію зі збором урожаю та закінченням оздоровчої компанії [3, арк. 286].

Велику роль у керівництві методичною роботою дитячих садків відігравали обласні дошкільні методичні кабінети. Вони, як і Інститути удосконалення кваліфікації учителів, висилали на місця методичні листи, описи рекомендованої літератури, художні матеріали, матеріали до всіх революційних свят і дитячих ранків, вказівки по проведенню заходів [3; 4]. До днів червоного календаря, визначних дат та подій соціалістичного життя країни організовували виставки як літературно-художнього, так і музичного матеріалу [5, арк. 53].

Проте, матеріали, що розроблялися і надсилалися кабінетами, не могли замінити живого керівництва, живих стосунків між практичними працівниками. Надіслані тексти пісень та описи танців, взірцеві плани святкових ранків мало допомагали вихователям, особливо у тих дитячих садках, де не було музичних керівників. А в тих районах, що мали по одному дитячому садку, і зовсім не було обміну досвідом. Вихователі, а здебільшого це люди, які не мали спеціальної освіти, часто розучували пісні для дорослих, які не відповідали можливостям дошкільників ні за діапазоном, ні за змістом [6, с. 46]. Не враховувалися вікові особливості [1, арк. 8] і при навчанні дітей рухам [1, арк. 22].

Музичні заняття у дитячих садках, де не було музичного керівника і відповідного інструмента вихователі проводили під патефон, а іноді тільки з голосу, що не могло забезпечити правильної передачі музичного матеріалу. Для таких вихователів в Інститутах удосконалення кваліфікації учителів проводилися семінари-практикуми з цього питання, пророблявся практичний матеріал (пісні, танці, рухи та ін.), але, оскільки вихователі не були знайомі з нотною системою, ці заходи повністю не виконували свого завдання [5, арк. 46].

Відділи народної освіти, Інститути удосконалення кваліфікації учителів шукали різні форми методичної допомоги: організували щорічну підготовку музичних працівників та вихователів шляхом проведення усних консультацій, семінарів, кущових міжрайонних методичних об'єднань, курсів, науково-практичних конференцій.

На обласних семінарах підвищення ділової кваліфікації музичних керівників та вихователів не тільки обговорювалися матеріали музичного виховання в дитячих садках, а й читалися доповіді [4, арк. 11], такі як “Підготовка і проведення радянських свят“, “Музичне виховання в дитячому садку“ тощо [3, арк. 284].

На базі міських дитячих садків для молодих працівників скликалися одноденні семінари, на яких учили працювати з літературою (Збірки пісень “Ми Країни Радянської діти“ і “Пісні для дітей“, видав. Музфонду; “Пісні для дітей“, під редакцією Щепіциної; “Пісні, танці та ігри в колгоспному дитячому садку“); проводилися практичні заняття по розучуванню ігор, пісень і рухів під музику, музичного матеріалу до свят; зачитувалися зразкові плани ранків. На семінарах розглядалися питання про значення революційних свят, про підготовку до них, про художнє оздоблення приміщення, двору, про насиченість оформлення ідеєю кожного заходу [3, арк. 117-119].

У методичних куточках інспекторами надавалися індивідуальні та групові (10-12 чоловік) консультації, також проводилися практичні заняття по розучуванню пісень та ігор. Інспектор проглядав план роботи вихователя за 3-4 тижні, робив зауваження, пропонував познайомитися з планом досвідченої виховательки, давав прочитати що-небудь з методики, записати 2-3 гри, пісню [3, арк. 120].

Самим серйозним недоліком у роботі по музичному вихованню була відсутність належної кількості кваліфікованих кадрів. Для прикладу, із всіх районів Сумської області в означений період тільки 13 дитячих садків були укомплектовані музичними працівниками зі спеціальною освітою та зі

стажем роботи, інші ж зовсім не обслуговувалися музичними працівниками [1, арк. 21-22]. Чернівецька область на 32 садка мала 7 кваліфікованих музичних працівників [3, арк. 281]. На обласних вересневих конференціях з дошкільного виховання до відділів народної освіти пред'являлася справедлива вимога про укомплектування усіх дитячих садків музичними керівниками. З метою усунення цих недоліків серед завдань, що ставились перед суспільним дошкільним вихованням, передбачалася організація та проведення місячних курсів з відривом від виробництва та 10-місячних курсів з підготовки музичних керівників для дошкільних закладів міст і сіл [1, арк. 22-33].

Попри усі труднощі післявоєнної відбудови країни, музичним вихованням були охоплені всі діти, лише не всюди було піаніно. У дитячих садках сільської місцевості, переважно, користувалися баяном, та ще гітарою, скрипкою, акордеоном, патефоном. У багатьох дитячих садках на музичних заняттях діти користувалися тапочками, костюмами, додатковим устаткуванням. Музичні заняття будувалися за віковим принципом [3; 4].

Працівники літніх колгоспних дитячих майданчиків, сезонних дошкільних закладів були частими гостями міських садків. Бували присутні на обов'язкових музичних заняттях, екскурсіях, прогулянках, де вихователі та музичні керівники ділилися досвідом своєї роботи, показували на практиці, як треба проводити дитячі ігри, розучувати пісні, танці. Здійснювалася допомога у складанні робочих планів [1; 4].

Отже, у 50-ті роки ХХ ст. було продовжено роботу по розбудові і подальшому розвитку практики музичного виховання дітей дошкільного віку. Детального вивчення потребують питання змісту освітньо-виховної роботи з дошкільниками по розділу “Музичне виховання” в умовах села.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Звіт про роботу дитячих садків за 1949-1950 н. р. / Державний архів Сумської області. – Ф. Р-3552, оп. 2, спр. 22, арк. 33.

2. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей: навчально-методичний посібник для студентів вищих музичних навчальних закладів I–II рівнів акредитації. 2002. – 224 с. [Електронний ресурс] / Я. С. Кушка – Режим доступу: http://www.is.svitonline.com/luchano2/portfolio.files/Kushka_Ta_tobook.pdf.

3. Матеріали обміну досвідом роботи дошкільних працівників 1947-1948 рр. / Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф-166, оп. 15, спр. 362, арк. 434.

4. Річний звіт про роботу дошкільних закладів за 1947-1948 н. р. / Державний архів Сумської області. – Ф. Р-3552, оп. 2, спр. 11, арк. 24.

5. Річний звіт Чернігівського обласного відділу народної освіти 1949-1950 н. р. / Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф-342, оп. 15, спр. 879, арк. 61.

6. Скоробогатова З. М. Досвід проведення кущових міжрайонних методичних об'єднань // Дошкільне виховання. – 1952. - № 6. – С. 46-48.